

سرشناسه: ملانوری، حسین، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآورنده: مشاوره از دیدگاه اسلام و روانشناسی / حسین ملانوری؛ تهیه و تنظیم معاونت تبلیغ و آموزش‌های کاربردی حوزه‌های علمیه.

مشخصات نشر: قم: ذکر، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۸۴ ص.

ISBN 978 - 600 - 6041 - 81 - 0 .

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: مشاوره -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Islam -- Religious aspects -- Counseling

موضوع: مشاوره

موضوع: Counseling

شناسه افزوده: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، معاونت تبلیغ و آموزش‌های کاربردی حوزه‌های علمیه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ م ۷۵ / م ۲۳۰ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۷۰۴۹۳

مشاوره از دیدگاه اسلام و روانشناسی

تألیف: حسین ملانور

تهیه و تنظیم: معاونت تبلیغ و آموزش‌های کاربردی حوزه‌های علمیه

ناشر: ذکر

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۱-۸۱-۰

مرکز پخش:

قم، ۴۵ متری شهید صدوقی، خیابان فجر، خیابان دانش،

معاونت تبلیغ و آموزش‌های کاربردی حوزه‌های علمیه

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۳۳۱۹۰

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۲۱
مقدمه.....	۲۳

بخش اول: مباحث مقدماتی

درس اول: مفاهیم و تعاریف.....	۲۹
اهداف درس:.....	۲۹
فصل اول: مفاهیم و تعاریف.....	۲۹
معنای مشاوره.....	۲۹
تعریف مشاوره در اصطلاح روانشناسی.....	۳۱
ویژگیهای مشاوره با توجه به تعاریف مشاوره.....	۳۶
تفاوت مشاوره تخصصی با معنای عام مشورت.....	۳۷
تفاوت معنای مشاوره در متون دینی با مشاوره در اصطلاح علمی.....	۳۸
تعریف راهنمایی.....	۳۹
تفاوت مشاوره و راهنمایی.....	۴۰
پرسش:.....	۴۲
پژوهش کنید:.....	۴۲

۴۳	درس دوم: ضرورت و اهمیت مشاوره
۴۳	اهداف درس:
۴۳	فصل دوم: ضرورت و اهمیت مشاوره
۴۴	ضرورت مشاوره به عنوان یک اصل عقلایی
۴۴	ضرورت و اهمیت مشاوره در قرآن
۵۱	اهمیت مشاوره در روایات
۶۰	فصل سوم: اهداف و آثار مشاوره
۶۰	اهداف مشاوره
۶۰	اهداف مشاوره در علم مشاوره
۶۴	اهداف مشاوره از نظر نویسندگان مسلمان
۶۵	هدف پیامبر (امامان) از مشورت
۶۶	پرسش:
۶۷	تحقیق کنید:
۶۹	درس سوم: برکات و انواع مشاوره
۶۹	اهداف درس:
۶۹	آثار و برکات مشاوره
۶۹	۱. رشد و هدایت
۷۰	۲. شایسته شدن تدبیر مشاور
۷۰	۳. رسیدن به هدف و رستگاری
۷۱	۴. موجب مدح و داشتن عذر
۷۱	۵. مقام والا یافتن
۷۲	۶. بهره گیری از دیگران
۷۳	۷. رسیدن به واقع
۷۳	۸. کاهش لغزش و گمراهی
۷۴	۹. شناخت دشمن
۷۴	۱۰. آشکار شدن استعدادها و خفته
۷۴	۱۱. دوری از هوای نفس

۷۵	۱۲. دوری از پشیمانی
۷۶	۱۳. واقع گرایی
۷۶	۱۴. دوری از هلاکت
۷۶	فصل چهارم: انواع مشاوره
۷۷	الف) از حیث تعداد مراجعان
۷۷	۱. مشاوره فردی
۷۷	۲. مشاوره گروهی
۷۸	محاسن مشاوره گروهی
۷۹	مبایین مشاوره گروهی
۸۱	مشاوره انظر موضوع
۸۱	الف) بهداشتی
۸۱	ب) تحصیلی
۸۲	ج) مشاوره خانواده
۸۲	د) شغلی
۸۳	پرسش:
۸۵	درس چهارم: اصول مشاوره
۸۵	اهداف درس:
۸۵	فصل پنجم: اصول مشاوره
۸۵	۱. محوریت دین
۸۷	۲. اظهار نظر بدون شائبه
۸۷	۳. احترام و کرامت انسانها
۸۹	۴. آزادی و اختیار
۹۰	۵. توجه به ویژگیهای مراجع
۹۴	۶. راهنمایی همه مراجعان
۹۶	۷. همکاری مشاور و مراجع
۹۸	۸. رازداری
۹۹	۹. اعتمادسازی

۹۹	پرسش:
۱۰۰	پژوهش کنید:
۱۰۱	درس پنجم: محدوده شورا
۱۰۱	اهداف درس:
۱۰۱	فصل ششم: محدوده شورا
۱۰۴	الف) محدوده شورا در قانونگذاری
۱۰۹	حدود مسورت برای قانونگذاری در روایات
۱۱۱	سیره مضمین عليه السلام و محدوده شورا در قانونگذاری
۱۱۳	طرح یک شیء
۱۱۵	جمع بندی و نتیجه گیری
۱۱۶	ب) حدود شورا در تعیین حاکمان
۱۱۶	الف) آیات قرآن
۱۱۸	نقد و بررسی:
۱۱۹	ب) روایات
۱۱۹	نقد و بررسی
۱۲۰	ج) عمل اصحاب
۱۲۱	نقد و بررسی
۱۲۲	ج) قضاوت شورایی
۱۲۴	د) فتوای شورایی
۱۲۷	پرسش:

بخش دوم: روشها و فنون مشاوره

۱۳۱	درس ششم: روشهای مشاوره با توجه به زیربنای معرفتی
۱۳۱	اهداف درس:
۱۳۱	فصل اول: روشهای مشاوره با توجه به زیربنای معرفتی

۱۳۲	۱. روش تعقلی
۱۳۳	نقد و بررسی روش تعقلی
۱۳۶	۲. روش تحلیل روانی
۱۳۹	فنون مصاحبه در روش تحلیل روانی
۱۴۰	نقد و بررسی روش تحلیل روانی
۱۴۵	۳. روش یادگیری
۱۴۶	قوانین یادگیری
۱۴۷	فنون مصاحبه
۱۴۸	نقد و بررسی روش یادگیری
۱۵۰	۴. روش رشتناسی انسان‌گرایانه
۱۵۱	خصوصیات این روش
۱۵۲	نقد و بررسی روش رشتناسی انسان‌گرایانه
۱۵۳	روش دینی
۱۵۵	پرسش:
۱۵۷	درس هفتم: فرایند مشاوره از دیدگاه اسلام
۱۵۷	اهداف درس:
۱۵۷	فرایند مشاوره از دیدگاه اسلام
۱۵۷	۱. ایجاد رابطه دوستانه بین مشاور و مراجع
۱۵۸	۲. طرح مشکل و شناخت عوامل و زمینه‌های آن
۱۵۹	الف) عوامل درونی
۱۵۹	۱. غفلت و فراموشی یاد خدا
۱۶۰	۲. گناه و نافرمانی خداوند
۱۶۰	۳. عدم ارضای نیازهای طبیعی
۱۶۱	۴. هواپرستی
۱۶۲	۵. شناخت غلط
۱۶۳	ب) عوامل بیرونی
۱۶۴	۳. کمک تخصصی برای حل مشکل

۱۶۴	الف) روشهای پیشگیرانه
۱۶۵	۱. گفتگو با دیگران
۱۶۶	۲. تفریح
۱۶۶	۳. همنشینی با شایستگان
۱۶۷	۴. خوش گمانی
۱۶۷	۵. تفکر و اندیشه
۱۶۸	۶. علم آموزی
۱۶۸	۷. تقویت اراده
۱۶۹	۸. توکل و یاد پروردگار
۱۶۹	ب) روشهای اصلاحی رفتار
۱۷۰	۱. ایجاد میدان و نشاط
۱۷۱	۲. بازگشت دادن به خدا
۱۷۳	۳. ایجاد و تقویت عفت و ریاضت
۱۷۵	۴. بیان حکیمانه، موعظه و جدال احسن
۱۷۵	تبیین حکیمانه واقعیتها
۱۷۶	موعظه حسنه
۱۷۷	جدال احسن
۱۷۹	۵. توسل درمانی
۱۸۰	۶. دعا درمانی
۱۸۰	پرسش:
۱۸۱	تمرین کنید:
۱۸۳	درس هشتم: روشهای مشاوره از نظر اجرا
۱۸۳	اهداف درس:
۱۸۳	فصل دوم: روشهای مشاوره از نظر اجرا
۱۸۳	۱. روش مستقیم
۱۸۴	ویژگیهای روش مستقیم
۱۸۵	مراحل روش مستقیم

۱۸۵	۲. روش غیر مستقیم
۱۸۶	ویژگیهای روش غیر مستقیم
۱۸۷	مراحل روش غیر مستقیم
۱۸۸	۳. روش انتخابی
۱۸۹	مراحل روش انتخابی
۱۸۹	۱. ایجاد رابطهٔ حسنه
۱۹۰	۲. برقراری رابطهٔ مشاوره‌ای
۱۹۰	۳. بیان مشکل
۱۹۱	۴. انتخاب روش
۱۹۱	۵. اندیشیدن دربارهٔ مشکل
۱۹۱	۶. جمع‌آوری اطلاعات
۱۹۲	۷. تفسیر و نتیجه‌گیری
۱۹۲	۸. توجه دادن به فعالیت‌های عملی ممکن
۱۹۳	۹. تعیین هدفهای آزمایشی
۱۹۳	۱۰. خلاصه کردن مشاوره
۱۹۴	۱۱. دعوت برای مشاوره‌های دیگر
۱۹۴	۱۲. پیگیری
۱۹۴	نقد و بررسی روشهای مشاوره از نظر اجرا
۱۹۷	پرسش:
۱۹۸	تمرین کنید:
۱۹۹	درس نهم: فنون مشاوره (۱)
۱۹۹	اهداف درس:
۱۹۹	فصل سوم: فنون مشاوره
۱۹۹	مقدمه
۲۰۱	فنون تشخیص آسیبها
۲۰۱	۱. مشاهده
۲۰۱	۲. پرسشنامه و تست
۲۰۲	- از لحاظ طرز اجرای تست:

۲۰۲	- از لحاظ فرم و شکل:
۲۰۲	- از لحاظ موضوع:
۲۰۳	۳. شرح حال نویسی
۲۰۳	۴. مصاحبه
۲۰۴	فنون مشاوره در علم مشاوره
۲۰۵	فنون آغاز مشاوره
۲۰۵	۱. تأمین محل مناسب و آرام با امکانات لازم
۲۰۶	۲. پذیرش مراجع و ایجاد رابطه حسنه
۲۰۹	۳. کمک مراجع برای بیان مشکل
۲۱۱	فنون تداوم مشاوره
۲۱۱	۱. سازماندهی
۲۱۲	روش سازمان دادن
۲۱۲	الف) اهداف مشاوره
۲۱۲	ب) نقشهای مشاور و مراجع
۲۱۳	ج) مقررات و محدودیتهای مشاوره
۲۱۳	۲. رهبری
۲۱۴	روشهای رهبری
۲۱۸	۳. تشویق
۲۱۹	روشهای تشویق
۲۱۹	۴. مواجهه با مقاومت مراجع
۲۲۰	انواع مقاومت
۲۲۰	شکلهای مقاومت
۲۲۲	علل مقاومت
۲۲۳	روشهای مواجهه با مقاومت
۲۲۴	پرسش:
۲۲۵	تمرین کنید:
۲۲۷	درس دهم: فنون مشاوره (۲)
۲۲۷	هدف درس:

۲۲۷	۵. شکستن سکوت.....
۲۲۸	علل سکوت مراجع.....
۲۲۹	روشهای شکستن سکوت مراجع.....
۲۳۰	۶. گوش دادن.....
۲۳۱	۷. همانندسازی و حرکات بدنی مناسب.....
۲۳۲	۸. قاب‌گیری یا شکل‌دهی مجدد.....
۲۳۳	۹. مواجهه.....
۲۳۶	۱۰. انعکاس.....
۲۳۸	استفاده از زبان مشابه در انعکاس.....
۲۳۹	فرایند انعکاس.....
۲۴۰	مشکلات انعکاس.....
۲۴۱	۱۱. اطمینان‌بخشی.....
۲۴۱	۱۲. سؤال کردن.....
۲۴۴	۱۳. خلاصه کردن.....
۲۴۵	۱۴. برخورد با عقاید و افکار معقوب.....
۲۴۷	روش مواجهه با باورهای نامعقول.....
۲۴۸	پرسش:.....
۲۴۹	تمرین کنید:.....

درس یازدهم: فنون مشاوره (۳)..... ۲۵۱

۲۵۱	اهداف درس:.....
۲۵۱	فنون پایان دادن به جلسه مشاوره.....
۲۵۱	۱. یادآوری زمان باقیمانده.....
۲۵۲	۲. عدم طرح بحث جدید.....
۲۵۲	۳. ترغیب به ادامه جلسات.....
۲۵۳	۴. موکول کردن بحث جدید به جلسه بعد.....
۲۵۳	۵. خلاصه کردن جریان مصاحبه.....
۲۵۳	۶. ارائه تکلیف در صورت تداوم جلسات.....

- ۲۵۴..... ۷. تعیین وقت جلسه بعد در صورت تداوم جلسات
- ۲۵۵..... ۸. ختم به موقع جلسه و اعلام آن
- ۲۵۶..... ۹. یادداشت رئوس مطالب و خصوصیات
- ۲۵۶..... نقد و بررسی فنون مشاوره
- ۲۶۵..... پرسش:
- ۲۶۵..... تمرین کنید:

درس دوازدهم: فنون مشاوره (۴)..... ۲۶۷

- ۲۶۷..... اهداف درس:
- ۲۶۷..... فنون مشاوره از دیدگاه اسلام
- ۲۶۸..... فنون آغاز
- ۲۶۸..... ۱. ایجاد رابطه حسن
- ۲۶۸..... سلام کردن
- ۲۷۰..... برخاستن از جا
- ۲۷۰..... دست دادن (مصافحه)
- ۲۷۲..... ۲. امنیت بخشی
- ۲۷۳..... ۳. ایجاد محبویت و رابطه عاطفی
- ۲۷۳..... معطل نکردن
- ۲۷۳..... تبسم
- ۲۷۴..... اکرام و احترام
- ۲۷۴..... محبت
- ۲۷۵..... تواضع
- ۲۷۵..... عدم تقید به جای خاص
- ۲۷۶..... توجه به تک تک مراجعان
- ۲۷۶..... اعلام دوستی
- ۲۷۶..... خوش سخنی
- ۲۷۷..... فنون تداوم
- ۲۷۷..... ۱. گوش دادن

۲۷۸	۲. توجه به حالات
۲۷۸	۳. قطع نکردن سخن مراجع
۲۸۰	۴. پرهیز از سرزنش کردن
۲۸۱	۵. ایجاد زمینه ابراز وجود
۲۸۱	۶. ایجاد سؤال
۲۸۳	پرسش:
۲۸۵	درس سیزدهم: فنون مشاوره (۵)
۲۸۵	۱. اهداف درس:
۲۸۵	۷. پاسخ‌گویی
۲۸۶	سؤال اشاره
۲۸۶	سؤال آزار دهنده
۲۸۷	سؤال بی‌هوده
۲۸۸	نکات کلی قابل توجه در پاسخ‌گویی
۲۹۳	۸. تکرار
۲۹۴	۹. سکوت
۲۹۵	۱۰. استناد
۲۹۵	۱۱. دقت
۲۹۷	۱۲. تشویق به تفکر
۲۹۸	۱۳. موعظه
۲۹۸	۱۴. بیان تجارب
۲۹۹	۱۵. ارجاع
۳۰۰	فنون پایان دادن به مشاوره
۳۰۰	۱. آغاز نکردن به جدا شدن از مراجع
۳۰۰	۲. خدا حافظی
۳۰۱	۳. مشایعت
۳۰۱	پرسش:
۳۰۲	کوشش کنید:

بخش سوم: مشاور و مراجع

درس چهاردهم: صفات و ویژگیهای مشاور (۱) ۳۰۵

اهداف درس: ۳۰۵

فصل اول: صفات و ویژگیهای مشاور ۳۰۵

صفات مشاور از نظر محققان علم مشاوره ۳۰۶

ویژگیهای مشاور در مشاوره میان فرهنگی ۳۱۲

نقد و بررسی ویژگیهای مشاور ۳۱۳

ویژگیهای مشاور در روایات معصومین ۳۱۵

الف) صفات اثباتی مشاور ۳۱۵

خدا ترس و با تقوا بودن ۳۱۵

خیر خواه بودن ۳۱۷

امین بودن ۳۲۰

تجربه و شیخوخیت ۳۲۰

عالم و متخصص بودن ۳۲۱

آزاد بودن ۳۲۲

عاقل و خردمند بودن ۳۲۳

مهربانی، صمیمیت و تواضع ۳۲۶

پرسش: ۳۳۰

درس پانزدهم: صفات و ویژگیهای مشاور (۲) ۳۳۱

اهداف درس: ۳۳۱

ب) صفات سلبی ۳۳۱

دشمن بودن ۳۳۱

ترسو بودن ۳۳۲

حرص، طمع و چشم داشت مادی ۳۳۳

۳۳۵	 دروغگو بودن
۳۳۵	 جهل و نادانی
۳۳۷	 بخل داشتن
۳۳۷	 فجور، نفاق و خیانت
۳۳۸	 آتش افروزی
۳۳۸	 شرابخواری
۳۳۹	 فساد عقیده
۳۴۱	 مشورت با: نان
۳۴۱	 مشورت با زنان در قرآن
۳۴۴	 مشورت با زنان در سیره و سخن معصومین
۳۴۸	 پرسش:
۳۴۹	 درس شانزدهم: وظایف مشاور و مراجع
۳۴۹	 اهداف درس:
۳۴۹	 فصل دوم: وظایف مشاور
۳۴۹	 ایجاد آمادگی علمی
۳۵۱	 مشاوره در زمان آمادگی جسمی
۳۵۱	 دقت در ارائه نظر
۳۵۲	 خوش برخوردی
۳۵۳	 ظلم نکردن به مراجع
۳۵۴	 پرهیز از تکروی
۳۵۶	 خیرخواهی
۳۵۷	 پرهیز از قضاوت زود هنگام
۳۵۸	 امانتداری
۳۵۸	 فصل سوم: وظایف مراجع
۳۵۹	 مشورت با خدا
۳۶۱	 رعایت نوبت
۳۶۱	 احترام گذاشتن به مشاور

۳۶۲	 خوب و واضح پرسیدن
۳۶۲	 پرهیز از خجالت
۳۶۳	 فریب ندادن مشاور
۳۶۴	 توجه به سخن مشاور
۳۶۴	 عجله نکردن
۳۶۴	 پذیرش سخن مشاور صالح
۳۶۷	 تذکر:
۳۶۷	 تفکر در کنار مشاوره
۳۶۸	 اختیار قلم نواز
۳۶۸	 تصمیم گیری با توکل به خدا
۳۷۰	 متهم نکردن مشاور
۳۷۰	 پرسش:

۳۷۱ خاتمه

۳۷۱ جمع بندی و نتیجه گیری

۳۷۷ منابع و مأخذ

پیشگفتار

یکی از دغدغه‌های جامعه جهانی، یافتن راهی برای درمان آلام روحی - روانی و ایجاد مرهمی بر زخم‌های ایجاد شده در زندگی فردی و اجتماعی انسانهاست. مکاتب مختلف فکری و فرهنگی از هر سوی دنیا ادعای درمان دارند و هر یک به فراخور، بخشی از درمانگری را انجام داده و یا به دلیل نداشتن آموزه‌های متناسب با ابعاد روحی و جسمی انسانها، آنان را به بی‌راهه برده و بر دردهای آنها می‌افزایند.

امروزه برای تشخیص مشکلات و مسائل روحی و روانی علوم فراوانی مورد توجه قرار گرفته و در هر یک از آنها بر اساس مبانی فکری و اعتقادی دانشمندان و یا تجارب آنان، توصیه‌هایی ارائه می‌شود و در این میان، دانش مشاوره به دلیل نیاز مردم به مشاورانی که بتوانند آنها را از مشکلات زندگی برهانند مورد توجه خاص می‌باشد.

درباره این رشته علمی کتابهای مختلفی در زمینه اصول، مبانی، تکنیکها، روشهای عملیاتی و... نگاشته شده است؛ اما هیچ کدام مشاوره را از نگاه دین مورد توجه کامل قرار نداده‌اند. این در حالی است که عموم افراد در جامعه دینی انتظار دارند بر اساس آموزه‌های مکتب وحی مورد راهنمایی و مشاوره قرار گیرند.

از آنجا که مبلغان دینی در معرض پرسشهای مردم در ابعاد مختلف بوده و از آنان

درخواست مشاوره‌ای با توجه به آموزه‌های الهی می‌شود، آموزش این مهم برای آنان ضرورت بیش‌تری می‌یابد.

کتاب «مشاوره از دیدگاه اسلام و روانشناسی» توانسته است مشاوره را در ابعاد مختلف با توجه به نگاه اسلام و روانشناسی بررسی کرده، تا حدود زیادی این مشکل را برطرف کند. این کتاب توسط پژوهشگر ارجمند، جناب حجت الاسلام والمسلمین حسین ملانوری آماده شده است و اکنون جهت استفاده متعلمین در مرکز آموزشهای تخصصی تبلیغ و حوزه‌های علمیة سفیران هدایت منتشر می‌گردد.

اینجانب بر خود لازم می‌دانم از مؤلف محترم به خاطر سعی وافر در ساماندهی این اثر بر اساس آموزه‌های و بیان قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) و اعضای محترم گروه علمی در مرکز آموزشهای تخصصی تبلیغ معصوم جناب حجت الاسلام والمسلمین سالاری‌فر به خاطر نظارت بر محتوای کتاب تشکر نمایم. امید آنکه طلاب و فضلاء ارجمند با استفاده از این اثر، در اجرای مشاوره‌های خود موفق‌تر عمل کنند.

مقامد حسن نبوی

معاون تبلیغ و آموزشهای کاربردی حوزه‌های علمیة

مقدمه

نیم نگاهی به کتابها و مقالات موجود در زمینه مشاوره - که در ایران عمدتاً ترجمه آثار غربی است - و نیز توجه به عملکرد بسیاری از مشاوران و مراجعان، نشان می‌دهد که به آنچه قرآن و روایات معصومین علیهم‌السلام در زمینه مشاوره بیان کرده‌اند و یا می‌توان از این دو منبع گرانها در این زمینه استفاده کرد، توجه بایسته‌ای نشده است. این مشکل، هم در عرصه کار تئوریک و هم در مرحله اجرا و عمل کاملاً مشهود است.

بعضی از معاصرین کتابهایی درباره بعضی از ابعاد مشاوره از دیدگاه اسلام نوشته‌اند، مانند: «شورا در قرآن و نهج البلاغه» اثر آیت‌الله مباحثی رحمته‌الله که به مباحثی مثل اهمیت مشاوره، وظایف و ویژگیهای مشاور و... پرداخته و شهادت را درباره مشاوره امام علی علیه‌السلام و دیگر معصومین علیهم‌السلام پاسخ داده است. همچنین، کتاب «حاجیه شورا در معارف اسلامی» نوشته غلام جمشیدی و یا «مشاوره در آینه علم و دین» به نام علی نقی فقیهی که این اثر به صورت مختصر بعضی از فنون و روشهای متداول در مشاوره علمی روز را که متناسب با معارف دینی است، بیان کرده و در بخش استفاده از آیات و روایات بیش‌تر به دنبال بیان صفات و ویژگیهای مشاور رفته است.

منابعی نیز درباره مشاوره و اصول و فنون و روشهای آن از نگاه علم جدید، اعم از تألیفی و یا ترجمه منتشر شده است که البته عمده ترجمه‌ها از روی آثار غربیها می‌باشد.

از جمله: «اصول و روشهای راهنمایی و مشاوره» از حسینی بیرجندی، «نظریه‌ها و روشهای مشاوره و روان‌درمانی» اثر رحیمیان، «روشها و تکنیکهای مشاوره و روان‌درمانی» نوشته قاضی، «فنون و روشهای مشاوره» و «مقدمات راهنمایی و مشاوره» به قلم شفیع آبادی، «مفاهیم بنیادی و مباحث تخصصی در مشاوره» از گلدارد، «نظریه‌های مشاوره» نوشته لوئیس شیلینگ، «نظریه و کاربرست مشاوره و روان‌درمانی» اثر جرالد کری، «مشاوره کاربردی» نوشته شاکری، «اصول و فنون راهنمایی و مشاوره» اثر مؤلفان، «پویایی گروه و مشاوره گروهی» و «راهنمایی و مشاوره کودک» و «راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی» باز به قلم شفیع آبادی، «نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی» نوشته شفیع آبادی و ناصر و... این کتابها روشها و فنون مشاوره در آثار غربی را ترجمه و تبیین نموده‌اند و البته در بعضی از آنها در پایان و یا در خلال مباحث اشاراتی به بعضی از ویژگیهای مشاوره از نگاه اسلام نیز شده است.

چنانکه پیداست، خلأ پژوهشی درباره مشاوره و روشهای آن از دیدگاه اسلام به شدت احساس می‌شود. امید است پژوهش حاضر تا حدی بتواند این نقیصه را جبران کند.

قرآن کریم و روایات معصومین علیهم‌السلام منبع اصلی دین اسلام هستند و به صورت طبیعی برای شناخت فنون مشاوره در اسلام باید در محدوده آیات و روایات حرکت کرد؛ اما به دلیل اینکه دانش روز می‌تواند سؤالات نو و بدیعی را فراروی این مطرح کند و به کنجکاوی و پژوهش در منابع دینی کمک نماید و مسائل مبتلابه را بیان کند، می‌تواند عرصه جدیدی را برای پژوهش باز نماید. از این رو، در این تحقیق مشاوره از دیدگاه قرآن و حدیث با توجه به آموزه‌های موجود در علم روانشناسی درباره مشاوره مورد بحث قرار گرفته است و تلاش خواهد شد تا به سؤالات زیر پاسخی مناسب داده شود:

- مشاوره از دیدگاه اسلام از چه اصولی پیروی می‌کند؟

- از دیدگاه اسلام در چه عرصه‌هایی می‌توان به مشاوره پرداخت؟

- تا چه حد روشهای مشاوره‌ای موجود از نظر زیر بنای معرفتی مورد پذیرش اسلام هستند و اصولاً بر اساس قرآن و سنت، چه روشی را می‌توان برای مشاوره پیشنهاد داد؟

- آیا اسلام فنون رایج و روشهای اجرایی مشاوره‌ای که در علم امروز مشاوره مطرح است را می‌پذیرد؟

- فنون مشاوره‌ای قابل استنباط از قرآن و سنت کدام است؟

- صفات، ویژگیها و وظایف مشاور در نگاه تطبیقی بین علم مشاوره و آیات و روایات کدامند؟ آیا این صفات بر یکدیگر قابل تطبیق هستند؟

چون برای به دست آوردن نظر اسلام در مقایسه با علم مشاوره رایج، نیاز به توصیف وضعیت موجود در علم مشاوره و تطبیق آن با گزاره‌های دینی می‌باشد و لازم است با تحلیل مناسب، نظر نهایی استخراج گردد، در این تحقیق از روش توصیفی و تحلیلی پیروی شده است و از آنجا که اطلاعات مربوط به مشاوره در دو حوزه دینی و علم روز در منابع کتابخانه‌ای وجود دارد، برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

برخود لازم می‌دانم از همه اساتید بزرگوارم، مخصوصاً استاد گرانقدر، جناب حجت الاسلام والمسلمین محمدحسن نبوی، معاون محترم تبلیغات آموزشهای کاربردی حوزه‌های علمیه که با ارائه رهنمودهای خود یاری‌ام کرده‌اند، تشکر کنم و طول عمر با برکتشان را از خداوند متعال مسئلت نمایم.

در پایان از خدای رئوف رحیم می‌خواهم نویسنده را از لغزشها مضمون دارد و این بضاعت اندک را به لطف و کرمش بپذیرد.

حسین ملانوری

حوزه علمیه قم - رمضان المبارک ۱۴۳۷ / تیرماه ۱۳۹۵